

Հուսական, որպիսի բան եւ ի քումմե բերա-
նոյ :

Եւրաքանչիւր կիրք իրեն յարմար
իր ելեւջքն կը պատշաճէ : () Իրնակի
համար, քաղցր յանդիմանութեան շեշ-
տի մէջ, անգոյն բառին առաջին վան-
կին վրայ ձայնը կը յենու . անգոյն-
ընէլ արարի թեղ . իսկ սոսկալու շեշտին
մէջ՝ վերջինին վրայ . անգոյն-ընէլ, զիսկ
սոսկ պայտ :

Պարտասանական դարձուածոց մէջ
միշտ կան անանկ ազդու բառեր որոց
վրայ իմաստին ոյժը կը կայանայ, և այն
բառից վրայ պէտք է ձայնն յենու : Եւ այց
պէտք չէ նայիլ ամէն բանի ազդուութիւն
մը տալու . վասն զի այն ատեն
արտասանութիւնը ձևացեալ և նոյնա-
ձայն բան մը կը դառնայ : Ի՞նչ կա-
րևոր կանոնն որ ձայնն ըստ պատշա-
ճին զօրացնելը սորվելու համար կրնայ
սահմանուիլ՝ այն է՝ որ բացատրել ու-
ղած զգացմանն ոյժն ու որպիսութիւնը
պէտք է որոշ ու ճշգրիտ կերպով ըմ-
բռնել, և պայծառ գաղափար մը ու-
նենալ :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՊՕԼՍՈՅ՝

Պարկիանոս իր ազնիւ բնաւորու-
թեամբը, լաւ վարքովը և իմաստուն
կառավարութեամբն ինքը զինքը Պուլ-
քերիային ընտրութեանն արժանի ցը-
ցուց : Ի՞նչպիսի մէջ աղքատ սնէ ծնած՝
տանընդէն տարի ծառայ եղեր էր . ետքն
ալ ի՞նչպար զօրավարին օգնական ըլլա-
լով՝ Պարսկաստանի և Իփրիկէի մէջ
շատ քաջութիւններ ըրեր, մեծ անուն
հաներ էր, ու համեստութեամբն ալ
նախանձորդաց բերանը գոցեր էր : Ի՞նչ
թողը նստելուն պէս՝ իսկապի օրինօք
անկարգութեանց դարման ըրաւ, ու
բռնաւորական կերպերը դադրեցուց :

1. Տէս հատ . ԺԹ . Երէս 372 .

հարկերը թեթեւաց, ժողովրդեան
հետ սիրով ու քաղցրութեամբ կը վա-
րուէր, իսկ թշնամեաց հետ խրոխտա-
նօք :

Ի՞նչպիսի գոռոզութեամբ մը պա-
հանջեց իրմէ որ լիւսնոգոսին խոստացած
հարկն հատուցանէ : Պարկիանոս պա-
տասխան տուաւ թէ “ Ինչաւ այն ժա-
ն մանակն՝ որ ամէն մարդ ուզածն ընել
կու տար կայսեր . ես ստակով և ա-
մէն բանով պատրաստ եմ օգնելու
այն դաշնակից թագաւորաց որ ինծի
հետ հաւատարմութեամբ կը վա-
րուին, բայց սպառնալեաց՝ զօրքով,
քաջութեամբ ու սրովս պատասխան
կու տամ ” : Ի՞նչ պատասխանին վը-
րայ կատղեցաւ Իստիղաս, երգումն ը-
րաւ որ Հռովմայեցւոց մինչև անունն
ալ չթողու աշխարհիս վրայ . սակայն
վայրենամտութեանն հետ խորագի-
տութիւնն ալ ունենալով, երբոր
տեսաւ Պարկիանոսին պատրաստու-
թիւնը՝ սիրտ չըրաւ հետը պատերազ-
մելու :

Պարկիանոս սաստիկ հրովարտակ
հանեց հերետիկոսաց դէմ, և առա-
ջարկութեամբ մեծին Լեոնի Ա պա-
պին Հռովմայ, Վաղկեդոնի սուրբ
Ժողովը գումարել տուաւ յամին 451
ընդդէմ մոլորութեանն Եւտիքեայ :

Ի՞նչաւ Պարկիանոս յամին 457,
մինչդեռ կը պատրաստուէր ընդդէմ
Պենտերիկոսի բռնաւորին Իփրիկոյ,
թողլով անուն հանձարամիտ ինքնակա-
լի : Եւ այց մեր Եղիշէ վարդապետը կը
կոչէ զայն անարին Մարկիանոս, վասն զի
չօգնեց Պարկիանոսն : Եւ Վաղկեթի դէմ,
որպէս զի անոր հետ դրած հաշտու-
թեան դաշինքը չուծէ :

Պարկիանոսի մահունէն ետքը թէ
զօրաց և թէ արքունեաց մէջ ի՞նչպար
զօրավարին պէս անուանի մարդ չկար .
իր ընտանիքը թէ հարստութեանն և
թէ տէրութեան ըրած ծառայութեան
ցը համար շատոնցունէ արեւելքի մէջ
մեծ ազդեցութիւն ունէր . և ինքն ալ
քաջութեամբ մեծամեծ պատիւնե-
րու հասած ըլլալով՝ կայսերութեան կը

փափաքէր և ինքզինքը այն պատուոյն արժանի ալ կը տեսնէր . բայց որովհետեւ արիոսեան էր , և վախնալով որ անով ուղղափառաց ու ծերակուտին մեծ մասին չկրնար սիրելի ըլլալ , իրեն գաւառապետը իւր թրակացին առաջարկեց կայսր ընտրելու , որ ուղղափառ էր կրօնիւք , և պսակեցաւ Մատուլիս պատրիարքէն Կոստանդնուպօլսոյ , և առաջինն եղաւ որ կայսերական օրհնութիւնն եպիսկոպոսէ առնու : Հաւտատեց Վաղկէդոնի ժողովն ընդդէմ իւր տիեզերականաց , որուն համար արժանի եղաւ օրհնութեանց և գովութեանց իւր և Ապապէն :

Միւս կը յուսար որ իւր անուամբ ինքը թագաւորէ . իւր ալ խոստացաւ որ Միսպարին խօսքէն դուրս չելլէ , և անոր երեք որդւոցը մէկն իրեն կեսար կամ յաջորդ անուանէ : Բայց իւր աթոռը նստելուն պէս գլուխ քաշեց իր բարերարին դէմ . Սաւրիացւոց գունդ մը բերել տուաւ Կոստանդնուպօլիս , որպէս զի կարենայ գողոզ Միսպարին պահապան պրետորեան զօրացը դէմ դնել . որով Միսպարին իշխանութիւնը բոլորովին տկարացաւ , և այնչափ եղաւ որ բանակին մէջ և ոչ պարզ պաշտօնակալ մը կրնար անուանել : Միս բանիս վրայ Միսպար դառնապէս գանգատեցաւ իւր .

— “Վալյէր , ըսաւ՝ կայսեր ծիրանին գողողաբար թօթուելով , չվալյէր այս ծիրանին հագնող մարդու մը որ ապերախտ և ուխտադրուծ ըլլայ :

— Իւս առաւել չվալյէր , պատասխանեց կայսրը , չվալյէր մէկ թագաւորի մը որ զոհէ իր պատիւն ու հասարակաց օգուտը խորամանգ և ամբարտաւան մարդու մը , :

Միս երկուքն առաջի բերան ծածկեցին իրարու դէմ ունեցած ատելութիւններն . իւր կեսար անունը տուաւ Միսպարի Պատրիկ որդւոյն , և իր Եւստոնիա դուստրն ալ անոր կնութեան տուաւ : Բայց Միսպար սաստիկ ատելութեամբ լեցուած ըլլալով , որդւովքը իւր անդալաց Վենսերիկոս թագաւորին

հետ միաբանած դաւակցութիւն մը պատրաստեց իւր դէմ , և կ'ուզէր գաղտուկ Կոստանդնուպօլիս մտնել Վենսերիկոսը : իւր իմանալով այս դաւն , Միսպարը որդւոցը հետ պալատն հրաւիրեց , ու չորսն ալ մեռցնել տուաւ յամին 471 : Միս ատեն Միսպարայ զօրքը արքունիք վազեցին , որ իրենց տիրոջը մահուան վրէժն առնուն՝ բայց բոլորն ալ Սաւրիացիներէն ջարդուեցան : Միս կոտորածին պատճառաւ ժամանակակիցք իւր Եւստոնիա առնունը տուին : Վրէժք իւր զգանաստ զօրավարը հոնաց դէմ , որ գնաց և ջախջախեց զանոնք :

Յամին 465 զարհուրելի հրդեհ մը եղաւ Կոստանդնուպօլիս , և քաղքին տասնըչորս թաղից՝ ութն այրեցաւ : Պատմագիրք կը հաստատեն թէ աւելի քան զտասն հազար հոգի աւերակաց տակը մնացին . և Սիլվիքի դռնէն սկսեալ ինչուան Սիկեղջիւր՝ քաղաքը աւերակաց շէղջ մը դարձաւ :

Իւր ամենայն կերպով ետէ եղաւ որ այս վնասուն դարման մը ընէ , բայց բոլոր ջանքը փութիւն ելաւ : Իր իւր դիւանաւորները (Վարասկալիսիոս անունով Սաւրիացի զօրավարի մը կին տուաւ , որ վերջէն Օւենոն ըսուեցաւ : իւր կ'ուզէր զինքը կայսերակից առնուլ . բայց վախնալով որ ապստամբութիւն մը չելլէ , որովհետեւ ժողովուրդը սաստիկ ատելութիւն ունէր Օւենոնի դէմ , անոր մէկ որդին Օգոստոս անուանեց , որ իր պապուն անուամբը իւր կը կոչուէր : Տարի մը վերջը մեռաւ իւր յամին 474 : Կոստանդնուպօլսոյ ժողովուրդը շատ ցաւեցաւ վրան , որովհետեւ ամենայն կերպով բարբարոսաց դէմ դրեր էր : Միս պատմեաց՝ դիւրահաւան էր չարախօսաց , և շատ անմեղներ մահուան մատնեց :

Իւր մահունէն ետեւ ժողովուրդն ու զօրքը կայսր անուանեցին իւր Եւստոնիա և իւր դիւանաւորները : Իսկ հայրը՝ Օւենոն , առաջ ինքըզինքը խրնամակալ անուանել տուաւ , և քիչ աւելուն ալ կայսր , իր որդւոյն ձեռքով և

ծերակուտին հաւանութեամբ , յամին 474 փետրուարի մէջ : Լեւոն Բ մեռաւ նոյն տարւոյն նոյեմբերի մէջ , յետ թագաւորելու տասն ամիս , որուն համար կ'ըսեն թէ հայրը զինքը թու նաւորած ըլլայ :

Օ եւնոն իր որդւոյն մահունէն վերջը միայնակ թագաւորելով , ժողովրդեան վրայ ծանրացոյց տուրքն , և շատ մը կուսակցութեանց յաղթեց , մասնաւորապէս երկու կուսակցութեանց , որոնց մէկուն գլուխն էր Ղասիլիսկոս՝ իր կնոջն եղբայրը , որ ինքը զինքը կայսր անուանեց , և մէկալին գլուխն էր Դարկիանոս՝ արեւմտեան կայսեր Բնտեմիոսի որդին : Եւնոն թագաւոր զամէնքն ալ նուաճեց , և իր թշնամեացն արեւմբը թաթաւեցաւ , ու տասնըվեց տարի անընդհատ սպանութեամբք և անօրէնութեամբք թագաւորութիւնն անցուց :

Բրիագնէ կայսրուհին վախնալով որ Բնաստաս իշխանին վրայ ունեցած սէրը թէ որ կայսրը իմանայ՝ զինքը մեռցնել կու տայ , ինքն ուզեց սոսկալի չարագործութեամբ անոր կեանքը վերցունել : Օ եւնոն վերնոտութենէ սաստիկ հիւանդացած ըլլալով՝ օր մը մաւրեցաւ ընկաւ : Բրիագնէ մէկէն զանի կայ ողջ ողջ գերեզման դնել տուաւ : Բիւստենէն երբոր արթնցաւ Օ եւնոն շատ պոռաց կանչեց , մէկը չհամարձակեցաւ իրեն օգնութեան հասնելու : Քանի մը օրէն կայսրուհւոյն հրամանաւր գերեզմանը բացին , տեսան որ Օ եւնոն կատաղութենէն թեւերը կրծեր էր ու սրունքները պատրուտեր էր և իրօք մեռեր էր յամին 491 :

Օ եւնոն մարմնով տգեղ ու մտօք նուաստախոհ ըլլալով՝ գէշ թագաւորի մը ամէն տեսակ պակասութիւններն ունէր : Հանձնապատասխան , վատ , կասկածոտ , ապերախտ , անգութ բնաւորութեամբ՝ մեծամեծ ծառայութեանց հատուցումն՝ աքսորանօք կ'ընէր , թեթեւ յանցանաց ալ պատիժ մահ կու տար : Եւ ջանար իր տգեղութիւնը՝ երեսը ներկ քսելով գոցել , ամ

բարչտութիւնը՝ սուտ նախանձայութեամբ , և վատաստութիւնը՝ մեծաբանութեամբ : միշտ պալատը կեցած կը սպառնար բարբարոսաց , ու ոչ երբէք անկէ դուրս ելաւ որ հետերնին պատերազմի :

Բոր օրերն Յունաց բաժնին հայոց նախարարքն իրմէ վտարանջեցին , բայց Օ եւնոն յաղթեց անոնց ու նախարարութիւնները վերցուց :

Բրիագնէ շուտ մը կայսերական գահը բարձրացոյց Բնաստասն , զոր մէկէն ընդունեցան ծերակոյտը , զօրքը և ժողովուրդն առանց դժուարութեան : Բայց Կոստանդնուպօլսոյ պատրիարքը զինքն ստիպեց որ Լատիքէսի մելորութիւններէն հրաժարի : Բնաստաս աւետարանին վրայ երդունցաւ որ Քաղկեդոնի ժողովը կ'ընդունի , և ամենայն կերպով կաթուղիկէ հաւատքը հաստատուն կը պահէ : Ի՞նչ և նոյն ժամանակը Օ եւնոն Խաւրացոյն այրին իրեն կին առաւ , և ապրիլի մէջ կայսր հրատարակուեցաւ յամին 491 : Եւ թուոն տարեկան էր երբ կայսերական աթոռն ելաւ Բնաստաս . արծաթասէր , փառասէր և վատասիրտ մարդ մըն էր , ժողովրդեան վրայ տուրքը ծանրացոյց , հասարակաց պաշտօններն ստակով ծախեց , և ամէն ատենականներէն ծանր գումարներ արծաթոյ բռնի առաւ , որպէս զի բարբարոսներէն խաղաղութիւն գնէ , փոխանակ վճրնտելու զանոնք զինուց զօրութեամբք : և այն աստիճանի սարսափ ընկեր էր Կոստանդնուպօլսոյ մէջ անոնց արշաւանքէն , որ Բնաստաս մեծ պարիսպ մըն ալ շինել տուաւ յարեմուտս Կոստանդնուպօլսոյ , որ կը ձգուէր Պրոպոնտիսէն՝ որ է Դարմարայի ծովը , ինչուան Լաքսինեան Պոնտոս , և կորագիծ երկայնութիւն ունէր տասնըհինգ փարսախ : Եւ ժամանակներն արդէն քաղաքին շրջակայքը բազմութիւն ամարաստաններով զարդարուած էին , և Բնաստասայ շինել տուած պարսպով ազնուականաց այս բնակութիւնները կը պաշտպանուէին հոնաց ,

Լ՛աճնաց և Սուեւաց յարձակմունքէն :

Սոստանդիանոսի հիմնած մեծ քաղաքին կործանման պատճառներն սկըսան երեւնալ, որ էին դրսէն բարբաւրոսները, ներսէն իշխանաց անմիաբանութիւնները : Երթալով Լ՛թենքի սովորութիւններն և ասիական թուլութիւններն սկսան տիրել Սոստանդանուպօլսոյ մէջ : Լ՛րեւելեան կայսերութեան Յոյնքն, ըստ միաբան վկայութեան ամենայն պատմագրաց, գիտէին ըսել շատ գեղեցիկ խօսքեր, բայց քիչ անգամ զանոնք գեղեցիկ կերպով ՚ի գործ կը դնէին : Լ՛յս գեղեցիկ խօսողները վատութեամբ գըլուխ կը ծռէին ամէն մարդու լուծին, որ բաւական ոյժ ունենար սրոյն օրէնքն անոնց վրայ դնելու : Օ՛րքն, ինչպէս Տուօլմայ պրետորեանքն, ըստքմաց ուղածնին կայսր կ'ընտրէին կամ կը փողոտէին, և հասարակ քաղաքացիք ալ աստուածաբանական խնդրոց և կրկեսի խաղերուն մեծ եռանդեամբ կը պարապէին : որով Սոստանդանուպօլիս կերպով մը արեւելեան ամենայն հերետիկոսութեանց խանձարուրքն եղաւ :

Լ՛նաստաս, որ կայսր ըլլալու համար եւտիքականութիւնը մերժեր էր, Սուտանդանուպօլսոյ պատրիարքին դիմացն ըրած երդմունքն ոտքի տակ առաւ, հերետիկոսաց պաշտպան կեցաւ, և ուղղափառ եպիսկոպոսներէն ո՛վ որ իրեն դէմ կեցաւ՝ բոլորն ալ աքսորի դատապարտեց : Հաւատոց այս պակասութեանն համար քաղաքական կռիւ ծագեցաւ, և յամին 513 հերձուածողք և ուղղափառք մէկզմէկ կը ջարդէին փողոցներուն, հրապարակներուն, և ինչուան եկեղեցիներուն մէջ : Ս՛իայն Սոստանդանուպօլսոյ մէջ տասն հազար հոգիէն աւելի կեանքերնին կորսնցուցին : Բազմութիւն անթիւ մարդկան փողոցաց մէջ կը սրուային . “ Ս՛վ քրիստոնեայք, ահա ժամանակ մարտիրոսութեան ” :

Լ՛յս աղաղակէս Լ՛նաստաս վախէն սարսափած՝ պալատին դռները գոցել տուաւ, և պատրաստուեցաւ փախչելու

եթէ խռովութիւնը սաստկանայ . դըրսուանց ալ այնպէս ձեւացուց որ Եւփիմիոս պատրիարքին հետ հաշտուած է : Լ՛ն ատեն Ս՛իտալիանոս՝ Եպարի թուր՝ տեսնելով որ այս կրօնական պատերազմին առթով՝ որ զկայսերութիւնն արեամբ կը շաղախէր՝ կրնայ դիւրաւ կայսր ըլլալ, մէկէն ապստամբութեան դրօշը պարզեց, և Սոստանդանուպօլսոյ դռներն հասաւ յամին 514 յունիսի սկիզբներն : Ս՛ղղափառք կ'ուղէին զինքն Ա-Գոսթոս անուանել, բայց Լ՛նաստաս մէկէն՝ գլուխը բաց և աղաչաւորի մը կերպարանքով ձիարձակարանին մէջ ժողովրդեան ներկայացաւ, և խօստացաւ որ ուղղափառ եպիսկոպոսներն աքսորանքէ ետ կը դարձնէ : Լ՛յն ատեն զօրքը, ծերակոյտը և ժողովուրդն անոր խաբէական արցունքներէն սրտերնին շարժած, նորէն զինքն իր գահին վրայ թողուցին . իսկ Ս՛իտալիանոսն ալ ամէն տեսակ պատիւ ընդունեցաւ և թրակիոյ կուսակալ կարգեցաւ :

Լ՛նաստասայ կայսերութեան ժամանակն սկսած կը կարծուի Ճերմալ, Խարփր, Կանալ և Կոպոյր ըսուած կուսակցութիւնները, որոնց իրարու դէմ ունեցած նախանձորութեանն ու թշնամութեանը պատճառաւ շատ անգամ Սոստանդանուպօլսոյ մէջ արեան հեղեղներ գնացեր են :

Լ՛յս երկու կուսակցութիւնները, որ իրենց հագուստներուն և դրօշակներուն գունին համար այս անուններովս կը կոչուէին, ձիարձակարանին մէջ մըրցանքի կ'ելլէին : Յամին 501 այս երկու կուսակցութիւններն մեծ կատաղութեամբ իրարու դէմ զարնուեցան, որ բարբարոսաց դէմ պէտք էին ցուցնել, և երեք հազար հոգի, այր, կին, տղայ ու ծեր՝ կրկեսին մէջ ընկան մեռած : Ս՛երջէն ալ պիտի տեսնենք այս պատմութեանն ընթացիցը մէջ թէ ինչպէս ասոնց արիւնահեղ հակառակութիւնքն երբեմն երբեմն կը նորոգուէին, և Սոստանդիանոսի հիմնած կայսերութեան կործանման պատճառ եղան : Լ՛նաս-

տաս քսանըեօթը տարի թագաւորելէն վերջը, ութսունըութը տարեկան մեռաւ կայծակէ զարնուելով՝ 8 յուլիս 518: Սարմինն առանց հանդիսի լուսաբեւոյ եկեղեցին թաղեցին և ժողովորդը անիծեց անոր յիշատակը, ու ժամանակաւ անունն ալ թագաւորաց ցանկէն հանեցին և իբրեւ հալածիչ ուղղափառաց զինքը նզովեցին: Սատմագիրք ոմանք իրեն Տէօթէ մակդիրը կու տան, որովհետեւ աչքին բիբերն այլ և այլ գունով էին. աջինը սև, իսկ ձախինը կապուտ:

Նաստասայ քանի մը կարգաւորութիւններէն մէկն ալ աս էր, որ վերջոյ այն տուրքն որ ամէն հինգ տարի մէջ մը կու տային որ և իցէ վաճառականութիւն ընողներն: Նիկայ այնպիսի ծանր տուրք մըն էր, որ ինչուան հարբ կը ստիպուէին տղաքնին ծախել՝ զայն հատուցանելու համար: Սէյ մըն ալ գազանամարտութիւնը վերջացուց, որով մարդիկ գազանաց հետ կը կռուուէին՝ ժողովրդեան զուարճութիւն ըլլալու համար:

Կը շարունակուի:

Ծանրոքիշն և տեսակարար ծանրոքիշն:

Ա

Եթէ ձեռք առնունք կտոր մը կապար որ երկաթի տեսք ունենայ, մէկէն կ'ըսենք թէ ասիկայ աւելի ծանր է՝ երկաթ չկրնար ըլլալ, և գուցէ առանց երկարքնութեան կը գուշակենք ալ թէ կապար ըլլայ. մանաւանդ փայտ չըլլալուն ամենևին տարակոյս չենք ունենար, գիտնալով որ իրաւ աւելի կամ նուազ ծանր փայտեր ալ կան՝ բայց գոնէ մեր կողմերն այնպիսի փայտ չկայ որ այս ձեռք առած գոյացութեան չափ ծանր ըլլայ:

Եւ ասորնման դիտողութիւններէն յայտնապէս կը տեսնենք որ մարմինք բաց 'ի գունոյ, պնդութենէ, առաձգութենէ, և ոմանք՝ հոտէ, համէ, և այլն, ուրիշ որ պիտութիւն մըն ալ ունին, որով կրնան զանազանուիլ մէկը մէկալէն, այսինքն այն որպիսութիւնն որ մեզի ըսել կու տայ թէ ասիկայ աւելի ծանր է՝ երկաթ չկրնար ըլլալ: Եւ պէտք է միտք դնել որ այս որպիսութիւնս աւելի յարակից է գոյացութեանց քան զայն ամէնն որ յիշեցինք, և նաև շատ անգամ աւելի դիւրաւ կը ճանչցուի: Նշապէս, օրինակի համար, կտոր մը եղևնափայտն ընկուզենոյ գոյն առնելով գուցէ մէկէն առիթ չունենանք անոր պնդութիւնն իմանալու, բայց երբ ձեռք կ'առնունք՝ թեթեւութենէն ապահով կ'ըլլանք որ ասիկայ ընկուզենոյ փայտ չէ:

Սարմնոց ծանր կամ թեթեւ ըլլալու այս որպիսութիւնը բուն այն չէ որ ծանրութիւն կ'ըսուի, որուն չափը կ'առնուի կամ կը գտնուի կշռով կամ կշռորդով. վասն զի երբ կ'ըսէինք թէ այն կտոր մը կապարն աւելի ծանր է՝ երկաթ չկրնար ըլլալ, միւս կողմանէ ալ չէինք տարակուսեր որ կրնայ ուրիշ կտոր մը երկաթ ըլլալ որ հարիւրաւոր անգամ աւելի ծանր կշռէ քան թէ այն կտոր մը կապարն որ ձեռք առեր էինք: Տառքնմն ծանրութիւն բառը, ինչպէս ուրիշ բառեր ալ, սովորաբար երկու նշանակութեամբ կ'առնուին, իրարմէ շատ տարբեր: Աստի ամենահարկաւոր է զանազանել զանոնք, անոնց բուն իմաստը հաստատել, զանոնք որոշելու կերպը ցուցնել և անոնց քանի մը գործածութիւնները նշանակել:

Աւելի գիտեն ամէնքն առանց հարկ ըլլալու բացատրել հոս թէ ինչ է մարմնոյ մը ծանրութիւնն ըստ ուղիղ և հասարակ իմաստի այս բառին: Սարմնոյ մը ծանրութիւնն իմանալու համար կը գործածուին որ և է տեսակ կշիռ կամ կշռորդ. բայց յառաջ քան զամենայն պէտք է հաստատել միութիւն մը, առոր վերաբերենք ուրիշ ամէն ծանրու-